

Unu Votu sinceru,

inchinatu

Maiestatei Sale Imperatorului

FRANCISCU JOSEFU I.

si

Serenisimei Sefc Mirese

ELISABETA,

ducesa in Bavaria

cu ocasiunea festivitategi nuptiari in 24. Aprile 1854,

din partea

poporului romanescu.

„Der Zug des Herzens ist des Schicksals
Stimme.“ Schiller.

„Attragerea inimii e vocea urzei.“
Schiller.

In timpuri fluptuose pasisi la Tronu Cesare,
Geniu plapeudu de dile, caruntu inse de svatu!
Si'n scurtu pusesi, o Sire, pe lume la mirare
Prin fapte gloriose, ce 'naltia alu Teu statu!

Acera duplicata insuffla reverintia,
Veru undesi tinde sborulu, pe mari si pe uscatu;
Poporele 'nfratite marescu in umilintia
Cu nume de: „Parinte“ pe bunulu Imperatu.

E dulce multu recorea sub pomi cu umbra d'esa,
Pe cari in tineretie tu insuti i-ai plantatu;
Mai dulce inse Sire, candu mana' Ti cea all'esa
Rechiama din ruine maretulu nostru Statu!

Lipse anca unu angeru, cu care in vieatia
Se 'nparti cu fragedime a Tele bucurii,
Si care se 'Ti allunge, ca ventulu, veru ce ceatia
S'aru pune'n timpuri grele pe ochii Tei cei vii!

Lipse anca o mama, la care se allerge
Femeiele remase de bravii loru barbati,
Si care, ca Regina, se pota veru candu sterge
Suspinele, ce varsa orfanii neculpati.

Bavaria 'Ti presenta o Nimfa gratiosa,
O rosa purpuria, corona intre flori;
E bella-a Tea mir'esa, *Saftilia* cea formosa,
La care se inchina ai Tei locuitori!

Popore pe 'ntrecute all'erga, se depuna
La Tronulu Maiestatei localilesi sintiri;
In larga-Imperatia unu versu numai resuna,
Orandu vieatia dulce maretiei Insotiri!

Romanulu simplu-in tote, cu inima deschisa
Da laude la ceruri si striga nen 'cetatu:
„Traieasca'n fericire formosa Principisa
Saftilia, cu *Franz-Josefu Augustulu Imperatu!*“

Documente vechi

pentru istoria națională Transilvania.

Donatiune facuta familiei roman. Costa 1421.

Nos Nicolaus de Chak Vajvoda Transylvanus et Comes de Zolnok. Memoriae Commendamus tenore praesentium quibus expedit Universis significantes, quod visis ac consideratis fidelissimis servitiis nobilis Koszta filii Jarislovo de Szálláspataka semper cum suprema fidelitatis constantia temporibus — — — — sem — — — — portunis, signanter vero nuper nobiscum in conflictu et persona (sic!) pugna cum saevissimis Turcis quos viri diei (sic!) in numero septuaginta — — — sub Castro Haczok commissis cum crudeli morte cunctorum fratrum suorum ac propriorum sanguinum effusionibus non parcendo *) — — — — Celsitudine exhibitis, volentes ipsum pro praemissorum Servitiorum sumun, nec non sanguinum effusionibus modo praemisso Diademati exhibitis, et in futurum exhibendis in persona Serenissimi Domini nostri Regis aliquali dono remunera — — — — posteritas Universa gratulari valeat, et eo aptius diligentiusque, et ferventius ad ulteriora servitia praedicti Serenissimi Domini — — — — studerent reddere promptiores, proinde possessionem suam seu villam liberam Kis-Barisior vocatam, in et sub Districtu praedicti Castri Haczok habitam, per mortem Bank filii Lithuov omni jure, ad jus Regium exstitit devoluta quae etiam praedictum Koszta aliquo — — — — utilitatibus et utilitatum integritatibus, ut puta terris arabilibus, cultis et incultis, pratis, silvis, alpibus, nemoribus, aquis, aquarumque decursibus, et generaliter cunctis utilitatibus, quibus praefatus Bank filius Lithuov haecenus possedisset, et tenuisset — — — — Jurislao de praedicta Szálláspataka ac Nanul, et Jariszlao filiis Barbul **) nec non Dionisio filio Kenderes de — — — —

*) Din aceste cuvinte póte incheié oricine, ca nu numai familia Costa, ci si alte mai multe familii romanesci isi devotau bucuróse averea si sangele pentru patria lor si cumea spiritulu militaru si a ceea ce fapte mari in Sec. XV-lea inca mai era in florea sa la romani. —

**) Barisiora, Banen, Nanulu, Barbulu, totu name romanesci. Barisiora satu liberu, familiile de primati nobile.

— — — — — ipsorum, haeredumque per haeredes, prout nostrae incumbit Vajvodatus Colationi, in ejusdem Serenissimi Domini — — — — — perpetuo possidendam, tenendam, ac pariter et habendam, salvotamen jure alieno; ita ut iidem, et eorundem successores — — — — — ad instar aliarum liberarum Villarum Regalium servitia, datia, et alia omnia, quae tempore praedicti quondam Bánk — — — — — consvetudine necessario deberent, exhibit. facer. teneantur perpetuum (sic) praesentes literas nostras eidem duximus concedendas. Datum in Küköllövár, feria sexta proxima post festum Visitationis Gloriosae. Anno Domini Millesimo quadringentesimo vigesimo primo. (L. S. Vajvodalis.)

Litterae hae continentur in Transmissionalibus causae Maraiano-Keresztesianae 1793. per Reg. Gubernium expeditis, et in Archivo Conventuali K. Monostoriensi reperebilibus.

SIGISMUNDI REGIS

Consensus Regius, ut Cives et populi civitatis Brassoviensis iisdem juribus, libertatibus et consvetudinibus uti valeant, quibus Saxones septem sedium utuntur 1422 *).

Nos Sigismundus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, Hungariae, Bohemiae, Croatiae, Dalmatiae etc. Rex, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod pro parte fidelium nostrorum dilectorum Juratorum et universorum civium nostrorum, et populorum civitatis nostrae Brassoviensis propositum exstixit coram nostra Maiestate, quod ipsi maturo in ser se habito tractatu, et digesta deliberatione, se in omnibus eorum factis, et exercitiis, illis legibus, juribus, et legitimis consvetudinibus, quibus fideles nostri Saxones septem sedium partium nostrarum Transylvanarum utuntur, gaudent et fruuntur subdidissent, eidem legibus, consvetudinibus et juribus a modo et deinceps uti vellent et potiri. Sup-

*) Din acestu documentu, precumu si din alte cateva de intieleasula acestuia se cunoácea, ca Sasii respanditi cum erau prin Ardealu, numai in decursulu catorva seculi s'au potutu intrupa intr'unu singuru corpu nationalu sub numire de universitate saséca.

plicatum itaque fuit exinde nostrae Serenitati humiliter, et devote, ut praefatis Judici, juratis, et universis civibus, ac communitati dictae nostrae civitatis Brassoviensis ad haec nostrum legalem consensum et benevolum pariter assensum dignaremur adhibere. Nos vero supplicationibus huius modi benigne attentis, volentes eisdem nostris civibus et communitati nostram Regiam Maiestatem exhibere favorosam in eo, quod ipsi Judex, jurati, et universitas civitatis nostrae Brassoviensis legibus, juribus et consuetudinibus praefatorum Saxonum nostrorum septem sedium partiumstrarum Transylvanarum, uti accepimus frui cupiunt, et gaudere, nostrum Regium consensum praebemus, et pariter assensum, praesentium literarumstrarum, sigillo nostro maiori, quo ut Rex Hungariae utimur, consignatorum vigore, et testimonio mediante. Datum Varadini, feria sexta proxima ante Festum S. Trinitatis anno Domini 1422. Regnorum nostrorum anno Hungariae etc. 36., Romanorum 12. et Bohemiae 2. —

Originale in archivo Coronensi sub Nr. 60. Edidit Marienburg „Geograph.“ T. II. p. 213, 214. Bethlen „Geschichte deutscher Orden in Siebenbürgen“ p. 117.

LIBERTATEA.

(Finca.)

Libertatea incredintiată unui populu nesciutu, s'eu reutaciosu tocma asia stricaciosa pôte se fia, ca arma in mana ucigatoriului, seu nebanului. Libertatea în adeveru este arma, prin care populi derima piedecele, ce le stau in cale intru ajungerea binelui si catra acelu scopu, ce insusi Dumnedieu leau propusu, suntu datori a sparge cale. Inse ca libertatea se le fia folositoare si multiumitore, au se scie umbla cu densa, nu cumva se devina in primesdie a o întorce asuprasi si cu manile proprie se o nimicôsca. — La acêsta sciintia nu pote se ne povatiuêsca de catu credintia si dragoste. Decumva populi necredinciosi seu reutaciosi voiescu a ajunge la libertate, atunci se voru prefaca in fero selbatice; urme de sange, frica si spaima voru desemna toti pasii si faptele lor.

Adeveratii amici ai libertatei d'in urmatorele semne se potu cunosce. Ei adeca, libertatea o dorescu ca mediu spre virtute si ca unu muru

aparatoriu in contra iruptiuniloru, reului si a retaciriloru; — ei aceea o dorescu mai multu ca una datorintia, de catu dreptu; nu atata pentru sine, ca pentru binele altora si alu societatei. — Ei nu cauta intr'ensa atatu putere catu jertfa; cu atatu mai pucinu ceva, ce aru aride sumetiei loru, catu entusiasmu de a sterna in altii plecare spre eluptarea binelui comune. Pana ce altii libertatea o inaltia preste tote, acestiia ii micescu sfera ei. — Cugetulu celoru dintein este a se naltia si a fi puternici, ca peste altii se domnêsca; estia d'in contra voiescu pe sine a se umili, ca confratiloru sei se pota sierbi. — Eata ambele soluri de acesti ômeni, numai ochii sanatosi lipsescu, ca sei poti deschilini.

Suntu ômeni, cari libertatea o pretindu siesi ca una „prerogativa“, precumu si puterea de a apasa pe altii dupa arbitriulu loru. — Ei nu suferu ca folosoloru — cele pretindu pentru sine — si altii se fia partasi. — Ei postescu, ca se li se dee libertate pentru de a face conjuratiuni asupra depredarei si stirpirei altora. Ei postescu libertate de negociu, ca sa se pota inavuti si satura sumetia loru cea nedumerita. — Ei postescu libertate nationaria, ca pre tote limbile se le amalgamisedie intru a loru; — inse candu si alti populi postescu libertate dupa adeveratulu ei intielessu, de urgie si mania se infla si tocma prin acestea dau dovada, ca pentru ei libertatea nu e de catu pretestu si velu, cu care isi acopere reintia si sumetia. — Tota libertatea, ce isvoresce d'in sumetia si patima omenêsca, este prefacuta si insielatoria; in locu se usiuredie, mai virtosu apasa si in locu se farme regula, mai virtosu 'lu gatesce rusinatoriu si ingreunatoriu.

De pe la Satumare V. P.

CHITII SI VENATULU LORU.

(Continuare din an. tr.)

Chitii in marimea si puterea loru incredintanduse aru fi Autocrati (singuru-domnitori) preste tienutele cele sterpe, aspre si selbatice, lorusi de catra provedintia spre locuire menite; d'eca omulu n'ar fi pornitu asupra-le o lupta pe vietia s'eu morte. Omulu strabatendu si cele mai extreme parti ale Rotogolului, spre a si cautâ siesi cele spre chran'a de tôte dilele si alte debuintie necesarie, au aflatu in aceste animala colosale unu isvoru bogatu de ajutorintie in nenumeratele sale devuintie. Unu fondu pretiosu s'au facutu pentru densulu imposantele masse

de thranu (unsura), din care, adeseori se scote dela unu Chitu adultu unu lardu de 60,000 ponti; unu tesauru nu pucinu mai avutu i-subministra lui Barbiele, carele dau asia numitul Osu de pesce, in mesura de 3360 punti, dela unu Chitu de cei mari. Carnea Chitului e pentru locuitorii tiermurului Oceanului nordicu din Europa, Asia si America'a, unu midiulocu nutritiosu de frunte. Eschimosii i-beau si unsoria cu mare placere; cara pielea i o manca cruda; si s'a osservatu adeseori, cumca muierile loru, candu intalnescu vre o pescaritia europena, ceru dela densa cate o bucatica de piele de Chitu, pe carea se alla grasime si o dau asia cruda prunciloru sei, pe cari i-porta in spate, ca se roda si se suga pe la densa. De altr' mintea lardulu de Chitu sal-amuratu si dupa aceea fertu are gustu placutu; din coda lui bine gatita, se face o mancare buna; cara carnea de Chitu teneru curatita de unsura si fripta bine pe rostelu, e la gustu ca si carnea cea tare — de vita. Indianii si Eschimosii folosescu si celelalte parti ale Chitului, pr. matiele, aceste suntu la ei unu articulu de inbracaminte, fachendu din ele sfasie, din aceste pansa; pielea de pe sole, fiindu stravedia, o folosescu la ferestre in locu de sticla; din osa facu arpune, colone la corturi si la luntri scl.; din vine, ca si din matie, crepandule facu sfasie, din aceste alia seu spagma, cu carea cosu la olalta pei de acoperitu corturile si luntrile si cosu si vestminte netedu, frumosu si cu multa ghibacia.

Indata ce omulu si-a intinsu caletoriele sale esperietorie susu in apele Nordului, n'a pututu pe elu multu se-lu impedece aceste animali monstrose; ci cautandu la folosele cei provinu din venarea loru, a cugetatu se si le supuna, descoperindu si intocmindu unu sistemu anumitu de agresiuone. Cumu s'a facutu venatulu Chitiloru de importante in tote partile si cumu s'a statoritu ca o intreprindere mercantile regulata, vomu vedé in cele urmatorie, permitiendu si cercetandu mai de aproape modrulu acestui venatu.

Nauile, care se inarma pentru venarea Chitiloru suntu de a rondu trei-catarguri mari de cate 400 pana la 500 tone, cu tote devuintiele bine prevediute; si asia intr'armate, catu tuturoru valuri-

loru si sloiuriloru de ghiacie se pota resiste. — Partile cari su mai tare espuse ghiaciei, suntu in duplu in treptu captusite; afara de acésta pe dinafara suntu intarite cu table de feru, ear' pe din laintru cu oprele si grinde, care radima un'a pe alt'a, crucite.

Olandii su de acea parere, cumca o astfelu de naue, debe se fia de 112' in lungime, 29' in latime si 12' in inaltime. Nauierii constau din 30 pana la 50 persone. Nauile franciozesci au afara de aceste, cate doi Capitani: unulu care porta comand'a suprema si conduce nauea la locul de anghiratu si altulu care conduce tote intreprinderile, cate se tienu de venatu si de uciderea colosului animale; daru fiindca acésta impartire a potestatei a datu cauza la multe certe si neplaceri; le au unitu dupa aceea ambele intr'o singura persona. Cinci — siésa oficiri, unu chirurgu, unu lemnariu, unu butnariu, unu ferariu si unu bucatariu, afara de ceialalti matrosi — cari cu totii si-au cuprinderile sale distinse — formeza intregulu personale de naue. Fia-care naue porta cu sene cate 6—7 curiri usiori si anume spre acestu venatu crescuti, carii ca o sageta rapede se pota sbura preste Oceanu si se fia la ori ce inte miscare indemanati.

Barcele franciozesci suntu de 25—26' lungi, 4' si 10" late si dela bauce 'n diosu de 10 policari afunde. Ca vesla dirigatoria au o scandura de 21—23' in lungime, carea se misca, de catra siefulu barcei spre indreptarea ei. Mai suntu inca si altele 5 vesle cate de 16 pana la 19 urme de lungi si forte duravere. Fiecare barca are cate unu siefu, carele imparte poroncile si cate unu arpunistu, carele asemine sta in rangu mai inaltu de catu ceialalti matrosi. Dupa ce ajungu in Oceanu se escrie unu programu insiratoriu, dupa care tote barele suntu detorie a urma. Apoi capeta siacare arpunistu: 20 arpune, 6 lanci, 2 lopeti ascutite, mai multe cutite de naue, 1 secure si o provisiune mare de stiluri (code) pentru aceste instrumente; afara de aceste inca o multime de funi subtiri.

Indreptare. In Nr. tr. poesia Eremitulu, in strofa 3, sirulu 3 in locu de: scute, citeste scule; in strofa 10, versu 1 citeste: Varsandu'si.